

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja
1. in 15. dne vsakega
meseca na celi pol.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 5.

V Ljubljani 1. marca 1872.

Tečaj XII.

Ustrahovanje v šoli.

Resnico, da ljudska šola po svojem znotranjem bitji ni le učilna, ampak pred vsem zelo važna odrejevalna ali vzrejevalna naprava, spoznava čedalje bolj sedanja pedagogika. Dasiravno je že A. M. Franke odrejevanje štel k podučevanju, in so potem ljudomili odgojniki odrejevanje devali na prestol v kraljestvu izobraževanja, sta vendar še le Pestalozzi in Disterweg in Pestalozzi-Disterweg-ova šola brez vse enostranosti, prenagljenja in zmot, vzrejniški princip v okvir učiteljevega delovanja, po jasnem razkazevanju in pravi vrednosti povzdignila k splošni veljavi. In pri luči tega principa moremo danes našo ljudsko šolo opazovati, ter vsa ta vprašanja odgovarjati. To velja tudi posebno od zmanjšanja in odpravljenja telesnih kazni v šoli. To vprašanje zdi se mi toliko potrebniši za doslednost prevala ali prekuca, kateri se je začel zadnji čas na šolskem polju, da sem se lotil današnjega resnobnega pretehtovanja in jasnega odgovora. Sedaj, ko si je pribojeval princip vzrejniške delavnosti pravo stopinjo v življenji in v šoli, spremenila se je tudi disciplina nekaj po svojem bitji in deloma po svojem pomenu. Naj viši sverh stare šole je bil: učenje; disciplina pridevala se mu je kot pomoček. Naj je bil učitelj tudi ojster, čmeren in neusmiljen tiran, naj je tudi z udarci, ja dostikrat s premetenimi mukami učencem učilno snov „v glavo vbijal, — ni se mu bilo treba bati nikakoršnega očitovanja, da je le znal in vedel kolikor mogoče veliko otrokom v glavo vbiti“. Pri starih judih bila je palica posebno važen vzrejevalni pomoček, in judovski pisatelji so jo zelo priporočali, ter ji pripisovali neko posebno vrednost. Taka vodila so imela tudi druga ljudstva. Znano je, da je bilo strahovanje jako ojstro pri gimnastičnih vajah atenske mladine, in da je pri takih vajah palica pela. Ravno tako je tudi palica vladala pri Rimljanih. Horaci sam pripoveduje od svojega učitelja Orbilius-a, da mu je verste Livius-a med

udarci deklamoval, in nek drugi pesnik ravno to od sebe pripoveduje. In kakor je bila pri Judih, Gerkih in Rimljanih, pri treh omikanih ljudstvih palca kot živo potrební pomoček pri odgojevanji mladine, tako je tudi pridevek sedanjih učiteljev, kateri dostikrat v žalostni in smešni podobi v sramoto sedanjega stoletja se javno z njo ponašajo. Današnja pedagogika si prizadeva, to staro neusmiljenost za vselej odpraviti iz šole. Po naših šolah, odkar je premagal vzrejevalni princíp mehanične vadbe in dresure, se ne sme razlegati jok in stok kaznovanih otrok. Ako se je imelo nekđaj „vbijajenje v glavo za učiteljevo“ prednost, pa veljá dandanes telesne kazni kolikor mogoče zmanjšati, in celó iz šole odpraviti. Sleherni učitelj, kateri hoče zahtevanje sedanje dobe zadostiti, vprašati se mora, kaj morem v dosego tega storiti? — To vprašanje nas postavi v sredo velikega gibanja, katero je prišínilo in pretreslo ljudsko šolo, in nas napeljuje to sočutno in marljivo pospeševati, ter nam tako pomore k blagovitemu namenu.

Ako vprašamo po pomočkih, s kterimi se manjšajo telesne kazni, tedaj dobimo prvi odgovor in opominjevanje: Učitelj, zmanjšuj priložnosti za kazni, tedaj kazni vredne pregreške, začetek nerodnosti, sirovosti, svojeglavnosti i. t. d. pri svojih učencih! Ker vem, da te resnice nihče tajiti ne more, zato navedem tukaj pomočkov za zmanjševanje telesnih kazni.

Učitelj naj učence vadi, da iz ljubezni do njega, in iz strahu, da bi se mu zamerili, se skerbno varujejo vsakega slabega djanja, in da so žalostni, ako vidijo, da so s slabim ravnanjem žalili učitelja. Učitelj, ki svoj poklic in mu izročeno mladino vdano ljubi, pridobi si gotovi tudi na prvi mah ljubezen vseh učencev; kajti otročje serce je zeló občutljivo in določno občuti, ali ga učitelj resnično in sočutno ljubi, ali pa je zanj le malomaren. „Otroci hočejo, da jih ljubimo“, pravi Lessing, „ako ne drugače, saj že tako, kakor divja zver“. Ljubezen mora biti tedaj poglavitna podlaga vsega našega pedagogičnega delovanja; ona mora biti solnce, katero naj naše polje razsvetljuje in ogreva. Učenci naj vidijo ljubezen iz vsakega učiteljevega pogleda. Ljubezen bode potem pognala enako rahli spomladni cvetici cvetje, živahnega in veselega življenja, in pred njeno svetlobo in vonjavo zginile bodo vse tamne in mračne prikazni iz šolskega življenja — nerodnosti učencev i. t. d. — in z njimi bodo nazadnje prešle tudi vse telesne kazni. Otroci bodo dobili veselje za vse dobro, lepo in resnično, ter se učili studiti vse gerdo, sirovo in nerodno. Kdor je imel v svoji mladosti srečo, da je imel v resnici dobrega učitelja, vé iz lastne skušnje, kako ga je učiteljeva ljubezen nekako čarobno vlekla od vsega nepravlega in ga silila k nravnosti. V šoli takih učiteljev šolski red gotovo ni zmeden, in vendar v njih telesno kaznovanje ne nadvlada. Milovanja vreden pa je učitelj, pri kterem ljubezen ne izvira iz pravega

vira, in je morebiti le prisiljena ali hinavska. Takemu učitelju manjka naj poglavitniši del k pedagogični sposobnosti. Stopimo tedaj med učence polni ljubezni in navdušenja z jasnim, veselim obrazom, in marsiktere sitnosti se bomo obvarovali, ter odvrčevali kaznovanje. Kakor je ljubezen pravo znamenje resničnega kristijana, tako je tudi gorko, navdušenja polno serce svetlo znamenje pravega učitelja. Vendar pa ne bode ta toliko imenitna namera pri odgojevalstvu kaj zdala, ako zraven ni potrebne ojstrosti ali resnobe, ktera se razodeva v učiteljevi veljavnosti ali avtoriteti, ktera mu nikdar ne dopušča, da bi se njegovo djanje spremenilo v malovredno igračo. Tukaj veljajo pesnikove besede:

>Kjer krepko se in mehko snide,
Kjer z ojstrim rahlo v družbo pride,
Tam čist je glas in dober ves.<

Otrok mora biti v takem razmerji do učitelja, kakor smo navadno ljudje do Boga; bati se ga more in ljubiti. Veljavnost učiteljeva, ktera se razodeva v bojazni, se povsodi sama od sebe pokaže tam, kjer se čut njegov združuje s primernim, spoštljivim obnašanjem. V tem se pa ravno tisti učitelji pregrešijo, kateri niso ob enem dostojni in ponižni, taki, ki prijaznosti ne znajo ločiti od otročarije, jeze od nevrednega sovraštva, in med gorečnost svojo mešajo dostikrat sramotno nespamet. Učiteljeva veljava, bojazen učencev, mogočna je dovolj, da berzdá se že začetek otročje razuzdanosti in sirovosti, in se tako že naprej odvrča veliko kazni. Učitelj naj si tedaj prizadeva, da je pred učenci pravičen, resničen, odločen in stanoviten in da kaže neomadežani značaj. Znano je, da otroci kaj radi prenašajo vse prednosti in dobre lastnosti na svojega učitelja, kterega si mislijo vedno kot uzorno podobo v vsakem obziru. Zato je tolika večja dolžnost vsakega učitelja, da si prizadeva in se varuje, da ojstro in bistro otročje okó ne zapazi nad njim kake slabosti ali pomanjkljivosti, vsled ktere bi se spoštovanje potem spremenilo v žalostni čut, da so se motili nad svojim učiteljem, ter bi se potem speče strasti otrok ne spreobrnile v neomejene izraze razuzdanosti. Kjer učiteljeva veljava po tej poti zgine, in kjer ne more braniti otroškega razberzdanja, tam pade učiteljevo vladanje, in začénja se žalostna potreba, to vlado palici prepustiti. Pravi značaj pa ne potrebuje palice, da bi delal značaje; on sam je vselej naj delavniša odgojevalna moč! Učiteljev značaj more pa si veljavo, spoštovanje vterditi, ter tako postati glavni opravnik pri zabranjenji navodov in vzrokov kaznovanja, ako je dostojno in vredno obnašanje učiteljevo tudi zunaj šole, v soseski sploh znano. Žalostno je, ako učitelj v npravstvenem in duševnem obziru ne zadostuje vsem tirjatvom, ktere se zahtevajo od obnašanja in življenja slehernega, kateri opravlja prevažno javno službo odgojiteljevo. Kako more učenec svojega učitelja v resnici spoštovati, ako sam vidi njegove

nerodnosti, ali sliši domá svoje starše z nevoljo grajati slabe učiteljeve lastnosti?

Ako še dalje iščemo pomočkov, ki odvrtaajo telesno kazen, glejmo na podučevanje. Učitelj naj pomisli, kaj je vse krivo, da so učenci leni, razmišljeni, da nagajajo, da šepetajo, da si igrajo, ter imajo oči in ušesa za vse drugo, le za to ne, za kar bi jih imeli imeti? Ali mar ni učitelj naj več sam kriv teh napak v šoli? Ali učitelj pri podučevanju nima boljšega pomočka zoper kazen, kakor je palica? Palica vlada posebno po šolah tistih učiteljev, kjer je nauk malo vreden, kajti ravno malovredno podučevanje zbuja toliko napak pri učencih.

Učitelj naj pride v šolo z jasnim in umevnim podukom, ter naj podučuje mikavno in na tanko kazaje, in gotovo bodo ga tudi učenci pazno in mirno poslušali. Da se pa to gotovo posreči, naj se učitelj ravná po zmožnosti učencev. Ako učitelj zahteva od učencev kaj, kar je za nje popolnoma nemogoče in nedosegljivo ali zahteva preveč, tedaj taka zmeta potem gotovo palici daje vse gospodarstvo v šoli. Učitelj naj tedaj od svojih učencev vselej le toliko zahteva, kar morejo prenašati, da se njih spomin vedno bolj oživlja; nikoli naj pa ne zahteva od njih preveč ali kaj nemogočega, da si ne nakoplje odgovornosti, da je učence kaznoval zavoljo svojih pregreškov, in tako delal kričečo krivico. Učitelj naj s pravim podučevanjem v šoli oživlja pravega duha, kateri telesno kaznovanje čedalje bolj odvrtauje, in tako poterdi besede Disterweg-ove, da je dober didaktiker navadno tudi dober disciplinator. Kazen odvrtauje tudi modro nadzorovanje. Učitelj naj tedaj svoje učence nikdar ne pripušča samih sebi, kajti nedorastla otročja množica še ni zmožna vladati sama sebe, zato kmali brez skerbnege nadzorstva v svoji razuzdanosti zaide na krivo pot. Marsiktero kaznovanje bode izostalo, ako ne bode pazno učiteljevo oko učence nikoli prepustilo same sebi.

Ako tako delamo, da že naprej zabranujemo pot do prestopkov in odvrtaujemo kaznovanje, nam bode mogoče palice se čedalje bolj ogibati; pa tudi prava, pravična in modra raba drugih pripuščenih vzrejevalnih pomočkov, stori, da se učitelj more ogibati naj žalostnišega iz med vsega, to je palice.

Govekar.

Telovadba v ljudski šoli.

Iz lastne skušnje povem nekaj malega o telovadbi.

Mislil sem še pred nekoliko meseci, kar zna biti še dandanes kateri iz med sobratov misli, namreč, da je telovadba za ljudske šole na deželi prav nepotrebna, in da bi morda še celó šolsko obiskovanje ovirala; a prepričan sem sedaj, da sem se zeló motil; kajti telovadba koristi šolstvu na več strani. Telovadba obilo pripomore, da otroci, posebno dečki,